

DAGSINS MEINING

Sjálvfylgja samtykt

Vit hava í árávís lurtað eftir tjóðveldismytuni, um, at danir ella onnur av einari ella aðrari duldari orsök fyri alt í verðini vilja royna at forða føroyingum í at loysa. Hendan mytan, ið gevur eina ábending um ein stóran tørv at kunna hava onkran annan at skylda uppá fyri egna ómegd, hevur ikki minst verið pískað upp í hesum valskeiði.

Samgongan hevur sagt, at danska stjórnin forðar fullveldisætlanin nakrantíð hevur verið, men ikki kann tað sigast at verða ein stórur fótongul frá danskari síðu fyri føroyskt fullveldi, at man ikki fær fimtan milliardir við sær, tá man fer. Heldur ikki kann tað sigast at verða ein forðing av teimum heilt stóru, at danska stjórnin sigur seg harmast um eina møguliga føroyska avgerð um at loysa.

Ætlar man sær at ferðast úr einum staði í eitt annað, so eru nógvir mátar at koma fram. Ikki ber til at siga, at onkur, ið ikki vil keypa ein spildur-nýggjan luksusbil til ferðamannin, forðar honum, tá hann kann taka bussin, ganga, ella koma fram á annan hátt. Kemur ein ferðamaður við einari so vánaligari umbering, at hann ikki fær ferðast, tí eingin luksusbíur verðru keyptur til hann, ja so merkir tað, at hann ikki hættir sær at fara, men vil geva onkrum øðrum skyldina fyri egna væntandi áráði.

Eingin forðar føroyingum í at loysa, um fólkíð ynskir tað. Trupulleikin fyri fullveldismenn er, at Føroya fólk ikki tekur undir við fullveldisætlanini hjá samgonguni. Eingin annar enn Føroya fólk situr við avgerðini.

Væl skilligt er, at tá fólk, ið hava verið flskaði upp við mytuni um, at danir ikki vilja lova føroyingum at loysa, gerast ovfarin, tá tey koma útum landoddarnar í politiskum ørindum. Tá siggja tey knappliga, at alt ikki er ein stór samansvørjing frá danskari síðu og øðrum fyri at forða føroyingum í at loysa.

Tað er ein sjálvfylgja hjá øllum útatlítandi flokkum, at umheimurin til eina og hvørja tíð fer at virða eitt føroyskt ynski um fult sjálvstýri, um hetta verður staðfest á einari fólkaatkvøðu.

Nú eru umboð fyri Unga Tjóðveldið púra ovfarin, og hava funnið útav tí, ið føroyska andstøðan allatíðina hevur sagt. Ein sjálvfylgja er samtykt á einum norðurlendskum politiskum ungmannafelagsfundi, og gleðiligt er, at Tjóðveldismenn nú endiliga hava innsæð, at avgerðin, um føroyingar skulu hava fullveldi ella ikki, liggur í Føroyum og onga aðrastaðni. Tað eru guds børn, ið batna.

Sosialurin

Sosialurin

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri:
Eiríkur Lindenskov eirikur@sosialurin.fo
Tíðindaleiðari:
Jústinus Eidesgaard justinus@sosialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo
Finnbjørg Nattestad finnbjorg@sosialurin.fo
Anja Weihe anja@sosialurin.fo
Blaðfólk:
Áki Bertholdsen aki@sosialurin.fo
Eyðun Klakstein eydun@sosialurin.fo
Edvard Joensen edvard@sosialurin.fo
Turið Kjølbro turid@sosialurin.fo
Stefan í Skorini stefan@sosialurin.fo
Heri á Rógvi heri@sosialurin.fo

Íróttur:
Mán.-frí. 8-16
Myndamenn:
Jens Kristian Vang jensk@sosialurin.fo
Álvur Haraldsen alvur@sosialurin.fo
Sosialurin í Norðoyggjum:
Postsmoga 231
Nólsøyar Pálsgøta 1
700 Klaksvík
tel. 458686 fax 458687
e-post: klaksvik@sosialurin.fo
Upseting/prent:
Upsetting: Hestprent
Prent: Prentmiðstøðin
Útgevri:
Sp/f Sosialurin

Avgreiðsla:
Mán.-frí. 8-16
Argjavegur 26,
Tel. 311820, Fax 314720
Postadressa:
Postboks 76, 110 Tórshavn
E-mail:
post@sosialurin.fo
lysing@sosialurin.fo
lysingartorg@sosialurin.fo
Stødd:
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarar er 4mm.

Lýsingar					
Freistir:	Tekstlýsingar	Størri lýsingar	Lýsingartorgið	Heilsanir	
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10	Frí. kl. 15	Frí. kl. 12	Frí. kl. 12	
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10	Mán. kl. 15	Mán. kl. 12	Mán. kl. 12	
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10	Týs. kl. 15	Týs. kl. 12	Týs. kl. 12	
Fríggjadagsblaðið	Hós. kl. 10	Mik. kl. 15	Mik. kl. 12	Mik. kl. 12	
Leygardagsblaðið	Frí. kl. 10	Hós. kl. 15	Hós. kl. 12	Hós. kl. 12	
Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettú freistir.					
Framhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.					

Blaðið verður prentað
mánadag-fríggjadag klokkan 14 ⁰⁰

VIÐMERKINGAR

Maðurin, sum øll misskilja

Heðin Mortensen
løgtingsmaður

Hergeir Nielsen man teljast millum landsins mest misskiltu persónar. Næstan alt sum hann sigur verður misskilt, og onkuntíð eisini tað sum hann ikki sigur.

Sjálvt tá hann sendir telefaks til pressuna, er tað onkur sum vil vera við, at hann hevur ikki sent tað, og at alt er ein misskiljing.

Øll henda misskiljingin ger, at maðurin má brúka stóran part av síni arbeiðs-orku til at greiða frá, bæði í skrift og talu, at hann hevur ikki sagt tað, sum fólk

halda at hann hevur sagt — ella øvugt.

Nú vóru so aftur nakrar misskiljingar slopnar leysar í sambandi við at Hergeir vildi sleppa politiskt at misbrúka ein fund í uttan-landsnevndini. Fyrst var

okkurt misskilt, tá fundar-boðini vórðu send út, tí tað sum eg fekk at vita, sam-svarar ikki við tað, sum Hergeir sigur at eg átti at fáa at vita. Og síðani sigur Hergeir seg hava fingið at vita, at eg mótmælti at fundur í heila tikið varð hildin.

Og nú roynir Hergeir, sum hann er vanur, at greiða Føroya fólk frá, at tað sum hann hevur sagt, hevur hann ikki sagt, og at alt er misskilt.

Hetta fær meg at undrast á, um tað bara man vera í uttanlandsnevndini, at for-maðurin einki skilir og at øll misskilja hann, tí hetta

fyrikemur mær ikki at vera gerandiskostur hjá øðrum nevndarformonnum.

Men løgið er tað, at tað altíð er sami maður, sum verður misskiltur. Veru-leikin er, at hann vil so ógvuliga fegin sleppa at misbrúka alt politiskt, ið misbrúkast kann. Men tá tað ikki eydnast, so eru tað hini — og misskiljingar sjálvandi — sum eru orsökkin.

Og fyri at eingin mis-kiljing skal vera: Soleiðis var eisini hesaferð.

VIÐMERKINGAR

Suðuroyarferjan - nýggir møguleikar, men eisini nýggir vandar

Sámal Matras
Kristiansen

Um fá ár verður góða lívið hjá suðuroyingum, sigst. Tá verður ein risastór ferja at sigla ímillum Havnina og Trongisvágssfjørð, ið einans fer at nýta góðan tíma um túrin. Hetta fer at bota munandi um livikorini í Føroya syðstu oyggj. Nú fer at bera til at búgva í Vági og arbeiða í høvuðsstað-num, eins og t.d. Norðoy-ingar og Eysturoyingar pendla til Havnar hvønn morgun at arbeiða. Tá fer oynni kanska at vera lívi lagað, og kanska fer at verða gjørligt aftur at seta gongd í fólkavøkturin.

Eg loyvi mær at ivast. Tað er vist, at tað ber til at pendla ímillum, tá ið henda ferja verður veruleiki. Og tá verður ikki neyðugt hjá suðuroyingum at flyta til Havnar, um teir vilja hava tey feitu arbeiðini, ið har eru at fáa. Hetta er sum so eisini rætt, men tað er trupult at siggja nakað framtíðasperspektiv í einari slíkari tankagongd. Eg loyvi mær at ivast í, at nógv eru, ið hava hug at nýta stóran part av degnum upp á at pendla yvir eitt longri tíðarskeið. Tað kann ganga ein mánað ella tveir, ella kanska eitt heilt ár. Tá vildi eg mett, at fólk fóru at troystast av hesum lívinum, og tí antin royndu at finna sær arbeiði nærri við bústaðin, ella valdu at flyta til Havnar at búgva, eins og rákið hevur verið tey nógvu seinastu árin.

Tað, ið er ringt at siggja, er at henda nýggja, stásiliga ferjan fer at hava nakra ávirkan á teir druggleggi-andi trupulleikarnar, ið Suðuroyggin hevur. Tá ið lagt verður upp til, at fólk framhaldandi skulu til Havnar at arbeiða, so verð-ur heldur ikki grundarlag undir avleiðdum vinnu-greinum, so sum handlum av alskyns slagi, umframt almennum sertænastum.

Við einum støðugum fólká-streymi millum Suður-oynna og "Føroyar", fer brúkarin sjálvandi at velja ta biligaru tænastuna/vor-una í høvuðsstaðnum. (Her hugsí eg ikki um gerandis vøru/tænstur, men um ser-vøru og -tænastur, ið eisini eru tær, ið krevja størsta yrkisfórleikan, og tí eisini merkja høgur innøkur.)

Hetta fer so heldur ikki at tryggja eina burðardyggja búseting í Føroya syðstu oyggj. Fólk velja náttúrliga at búseta seg, har tey fáa sín tørv nóktaðan. Summi eru meiri býarmenniskju, og summi er meiri bygdar-menniskju, lat tað vera vist. Tað verður tó aldrið talan

um eina burðardyggja Suð-uroy, um ikki øll sam-felagsløg fáa sítt. Uttan nøktandi vøru/tænastur - eisini sosialar tænastur - verður ógjørligt í longdini at fáa tey væl útbúna at liva og virka t.d. á Tvøroyri ella í Vági. Hetta fer at hava við sær, at góðskan á sjúkra-húsi og miðnámsskúla fara at minka, og nú er - hóast alt - so mikið stutt til Havn-ar, at næmingar/sjúklingar tað sama kunna fara til Havnar - eins og Norðoy-ingar fara at fara, tá ið teir hava fingið sín undirsjóvar-tunnil. Ein farleið er ongantíð bert ein farleið til, men so sanniliga eisini ein farleið frá!

Tí dugi eg undir ongum umstøðum at siggja, at henda stásiliga (og dýra) ferja fer at verða Suður-oynni at gagni. Víst fer hon at verða suðuroyingum at gagni, men ikki Suðuroynni sjálvari. Tað er ikki tað sama. Ferjan verður tá heldur ein táttur í einari systematiseraðari avtoftan av hesi fyrr so stoltu oyggj. Fyrst rýkur tilhoyskenslan, so rýkur yvirstættin. Eftir drúgvari tíð er tað mesta av meðalstættini eisini úthol-að, og Suðuroyggin verður at meta sum ein reguler útoyggy við kanska túsund útbúgum - serliga fiski-monnum, alarum og bóndr-a, og umframt neyðturvilig-um alment løntum av ymiskum slagi. Nakað í stíl við Sandoyinna, vit kenna í dag.

Hetta er sæð fyrr - at eitt betri ferðasamband kann gerast ein trupulleiki hjá einum lokalsamfalagi, um ikki neyðugu fyrirteytirnar eru til staðar fyri at standa ímóti øktu kappingin utt-anifrá. Her hugsí eg sjálvandi ikki einans um tað handilsliga okið, men eisini tað sosiala, tað bú-staðarliga, tað arbeiðs-marknaðarliga og tað út-búgvingarliga. Kann lokal-samfalagið ikki bjóða eitt rímiligt útbød av tilíkum sosialum tænastum, verður tað í síðsta enda tapari í stóra samfelagsliga mata-dor-spælinum, ið bara er hert síðani kreppuna.

Eitt dømi er bygðin, haðani eg sjálvr eri ætt-aður. Fluglafjørður var í gomlum døgum nógv tann størsta og framburðsríka bygðin í Eysturoynni. Hes-in framburður varð tryggji-aður - serstakliga - av gamla fiskivinnustruktur-inum, ið bygdi Føroyar í árunum frá 1870 og fram til annan heimsbardaga. Suð-uroyggin hevði eisini sína gullöld um hetta mundið. Aftaná kríggið - eisini vegna øktu umsitingina, ið fyri tað mesta kom at liggja

í Havn - vórðu hesir struk-turar so liðandi niðurbrot-nir. Nú var tíðin komin at menna handils- og tæ-nastuvinnurnar, ið nú veita bróðurpartin av landsins arbeiðsplássum. At hesar vinnur ikki í nóg stóran mun vórðu mentar í Flugla-firði, og eisini í Suður-oynni, er helst ein av grundunum til, at menn-ingin hevur verið so lítil hesi seinnu árin. Suður-oyggin er stagnerað, og Fluglafjørður hevur mest sum fingið status av at vera sovibygð, eins og flestar aðrar bygdir í Eysturoynni.

Í staðin fyri at leggja so alstóran dent á at útbýggja ferðasambandið við megin-landið, áttu suðuroyingar tí heldur at syrgt fyri at sópa fyri egnum bakduri. Tað einasta, ið kann skapa trivnað á eini so fjarskotn-ari oyggj, er um hon hvílir í sær sjálvari. Við øðrum orðum er einasti møguleiki fyri framburði í Suður-oynni, at hon verður burð-ardyg, ella sjálvstøðug. Einans um møguleikar eru hjá øllum samfelagsból-kum at trívast, verður talan um eitt samfelag, ið kann mennast.

Suðuroyggin og tað góða samfalagið?

Tað eru nógv boð upp á hvat eitt gott samfelag er. Hóast Suðuroyggin nú í nógv harrans ár hevur verið fyri bakcasti, merkí hetta tó ikki, at Suðuroyggin er eitt vánaligt samfelag. Tað hevði sjálvandi verið huga-ligari, um fólk stóðust betri, og at man harvið kundi skapt eina breiðari mentan har suðuri.

Tað, ið eyðkennir eitt gott samfelag, er at fólk flest hava møguleikan fyri at liva sítt lív sambært teimum idealum, tað hevur sett sær, ella sum samfalagið hevur kunnað trúttað niður í tey.

Júst tessvegna kann eitt - kanska heldur hendinga-fátækt - bygdarlív vera eins gott og (potentielli) full-speed býarlívið í Havnini - ella enn meiri í Keypp-mannahavn. Tí er sum so einki galið í at búgva í Suðuroy (ella á bygð í Føroyum sum heild).

Trupulleikin er meiri tann, at tey persónligu ide-alini broytast sum ongantíð fyrr. Hetta er serliga fryi-brigdum sum sjónvarpi, in-terneti og popptónleiki fyri til at takka. Hetta er eisini

galdandi fyri suðuroyingar. Tí kann tilveran í Suður-oynni gerast ov tronglig hjá unga fólkinum, sum tískil velja at flyta (ella ikki at venda aftur aftaná lestrar-ørindi). Suðuroyggin livir ikki upp til tey ideal, sum ein alheimsungdómur hev-ur fingið niður við móður-mjólkini. Hóast ungir suð-uroyingar sjálvandi siga seg elska sína oyggj, og helst vildu flutt heim aftur um teir kundu (um teir tímdu), so er spurningurin, um hes-in pástandur ikki er eins idealiseraður og pástand-urin um, at ein super-ferja skal kunna loysa allar trupulleikarnar hjá oynni.

Suðuroyggin er ikki eitt nóg lokkandi samfelag hjá nógvum ungum suðuroy-ingum. Teir vilja nevnliga vera í Havn. Tí er einasti møguleikin at menna Suð-urroyinna at fáa eitt betri ferðasamband millum støð-ini bæði, verður sagt.

Eg eri sum sagt í stør-ligum íva, um hetta fer at vera rætta loysnin. Ein onnur menniskjulig mekan-isma er jú eisini, at børnini - framtíðin - skulu vaksa upp sambært teimum ideal-um, sum foreldrinu hava sett sær. Um Suðuroyggin tá ikki er eitt idealsamfelag, ella við øðrum orðum ikki

nøktar tann tørv, ið for-eldrini meta vera eina fryi-treyt fyri einum góðum, at innihaldsríkum lívi, so fara tey heldur ikki at lata børn síni vaksa upp har. Tey hava merkt á egnan kropp, hvussu trongligt tað var at vaksa upp har suðuri, og vilja tí heldur spara børnini fyri sama stríð. Einans um Suðuroyggin kann bjóða - ikki einans vælútbúnum fólk, men eisini hesra børnum - eina lokkandi framtíð, hevur oyggin ein kjans.

Suðuroyggin sum sjálvstøðug eind?

Tað er vist, at núverandi niðurgongd í fólkatali, og harvið eisini í samfelags-ligari dygd, ikki fer at fáa nakra vend undir verandi skipan. Tær góðu tíðirnar eru helst longu farnar at halla - ikki minst vegna sorgarleikin við World Trade Center og avleiðdu ávirkanina á heimsbúskap-in, so framtíðin sær alt ann-að enn bjørt út fyri Suð-uroynna. Tað má eg ássanna.

Men eingin orðsøk veri til at liva, um man ikki

kann vera bjartskygdur við-hvørt. Enn er Suðuroyggin rættiliga fólkarik. Enn hev-ur Suðuroyggjin egnan sparikassa, eitt sjúkrahús á Tvøroyri og ein studenta-skúla í Vági. Ætlandi verða eisini nakrir almennir stov-nar/skúlar lagdir í oynni. Spurningurin er so, um hetta er nóg mikið at venda gongdini, og eg havi jú longu mett, at tað er tað ikki. Tað skal ramari kostur til, áðrenn viðurskiftini í Suðuroy veruliga fara at batna.

Tað er av stórum týdn-ingi, at primera vinnulívið er livandi. Fiskur er jú framvegis Føroya týðning-armesti valutatkapari. Av minst líka stórum týdningi er tó, at vinnulívið er fjøl-broytt, soleiðis at arbeiði er til allar hendur, og at ar-beiðið er lokkandi fyri allar samfelagsbólkar. Tað er neyvnan í samsvari við idealini hjá vælútbúna kandidatinum at fara til skips, koyra truckk ella reinsa aliringar.

Tað er eisini neyðugt við eini ássannan av, at ungfólk hava nakrar ambitióðir, ið røkka víðari enn til bara at arbeiða, eta, hyggja eftir sjónvarpi og sova. Alheims-mentanin hevur skapt nakr-a hugmyndir innan í fólk, ið gera, at ungir dreingir droyma um at gerast heims-kendrir roksangarar, og at ungar gentur vilja gerast fotomodellir og filmstjörn-ur. Hetta er sjálvandi óreal-istiskt í flestu ørum, og lokala jantelógín megnar eisini at fila tann ringasta broddin av villu ungdoms-dreymunum. Tó fer tað altíð at vera ein trupulleiki, at høvuðsstaðurin kann bjóða nøkur ting, sum útjaðarin ikki kann.

Tí er einasta rætta svarið upp á hvat suðuroyingar skulu gera fyri at skapa eina nøkulunda burðar-dygga oyggj, at munurin í møguleikum millum t.d. Tvøroyri og Tórshavn skal vera so lítil sum gjørligt. Einans um tvørámenn kunnu útlíva síni idealir á Tvøroyri, fer Tvøroyri í longdini at gerast ein blómandi býur. Einans um Vágur kann nøkta tann tørvin, sum vágbingar flest-ir seta, kann Vágur aftur gerast Føroya perla.

Tað er mín hugsjón, at ein umfatandi og vælirk-andi almennur sektorur kann vera við til at typpa holið ímillum Suðuroynna og Havnina, hvat lívs-møguleikum viðvíkur. Tað er so mangan prógvað, at almenn fyrisiting hevur væl fleiri og meiri fjøltáttaðar spin-off ávirkanir á eitt samfelag enn primeru og sekunderu vinnurnar, vegna økta eftirspurningin eftir lokalt framleiddum tænastum, heldur enn inn-fluttum vørum, ið ikki skapa tey nógvu arbeiðs-plássini. Tí er spurningurin, um ikki Suðuroyingar áttu at sett í verk tiltøk, sum kundu styrkt um lokalu fyrisitingina í oynni - eitt nú við at tryggja komm-ununum (ella helst felags-kommununi) í oynni víðari ræsur. Bara tað í sær sjálv-um hevði verið ein mun-andi saltvatnsinnspræning í lokalsamfalagið í oynni.

Tað er vist, at arvarstíðið millum eitt nú tvørámenn og vágbingar kann virka við til at forkoma tað neyð-uga samstarvið, ið skal til fyri at tryggja eina tilíka menning. Mín vón er bara, at suðuroyingar finna sam-an av styrkja um livikorini í oynni. Tað kann vera, at tað gevur meaning at kradda sum mest til sína egnu heimbygð, men lítið nyttar, um hetta hevur við sær, at minni og minni verður at kradda burturav.

At enda...

Í samfelagsfrøðini verður tosað um eitt fryiðbrigdi, ið nevnist tíð/rúm-saman-rykking. Her verður sipað til, at heimurin verður al-samt minni, og harvið eisini alsamt skjótari. Hetta er eisini ein liður í tí, ið nevnt verður globalisering. Hetta er ein strukturbroyt-ing, ið fer fram um (mest sum) allan heimin. Kom-andi suðuroyarferjan kann siggjast sum ein liður í hesi strukturbroyting, og hevur við sær, at ráðarumið hjá hvørjum einstøkum suður-oyingi verður størri. Í veru-leikanum fara allar Føroyar at gerast ein eind við hetta lag. Henda grein hevur havt tað endamál at vísa á, at globaliseringin - hetta fagnarorð, he - helst fer at seta Suðuroynna eftir við Svartaperi. Globaliseringin er partvís ein strukturbroyt-ing, ið styrkir um sam-felagsins dynamikkir, men eisini ein broyting, ið niðurbýrtur ta immunverju, sum hevur hildið lokal-samfeligini saman.

Tí áttu suðuroyingar - í staðin fyri at siggja fjar-støðuna sum ein vansa - at sæð fjarstøðuna sum ein fyrimur, tí hon gevur møguleikan fyri at skapa eitt (relativt) sjálvstøðugt samfelag, leyst frá høvuðs-staðsins yvirvaldi.

